

Magda Grădinaru, *
„S-a dat drumul la ură.”

„Ai văzut? Vor să ne oblige să nu mai avem bani cash, ca să-i ținem în bănci, de unde să ni-i ia ei. Evreii controlează tot, și pe Facebook, bine le fac Hamașii că le iau gâtul”. Să poți spune cu voluptate așa ceva, în public, contagiind mulțimea care îngână pe diferite voci ura primară, pură ne situează în cel mai sumbru scenariu.

Discuția aceasta nu este fictivă, deși ar părea că depășește până și limitele imaginației. Ea a fost purtată ziua în amiaza mare, într-un tramvai bucureștean, între două persoane în vârstă, care și-au condimentat din când în când remarcile profund antisemite și extremiste cu câte o cruce făcută cu mâna, amplu.

Iar faptul că am remarcat gestul nu are legătură cu religia, pentru că el ar fi trecut neobservat, în smerenia lui simbolică, dacă persoanele respective nu ar fi făcut demonstrația vie a felului în care ura compromite natura umană și pune în circulație răul cel mai grotesc pe care un om devine capabil să-l facă unui altuia, în virtutea spălării pe creier la care a fost supus, metodic, și pe care o crede de aici încolo nu doar normalitate, ci și bine.

„Știi, dragă, mie nici așa milă nu mi-e când se plâng ei de atunci, când cu gazarea. Am avut un vecin evreu, sunt ca animalele”.

Această replică e și mai înspăimântătoare, pentru că ea ne invalidează iluzia că antisemitismul e posibil doar în cazul oamenilor lipsiți complet de educație, care

habar nu au ce a fost Holocaustul și în ce fel a cutremurat el lumea.

Știind în ce fel s-a manifestat abdicarea de la umanitate, așadar, există oameni care se declară adepții repetării acestui rău în istorie.

Și nu e vorba despre o nebunie care îți schimonisește mintea în intimitatea oglinzii, ci de mândria de a o împărtăși public, pentru că acum avem voie, nu-i așa, după atentatul terorist al Hamas resemantizat inconștient în luptă de eliberare, să urâm?

S-a dat drumul la ură.

Acesta este rezultatul cumulat al anilor de comunism, pe de o parte, care au preluat antisemitismul legionar - „Căpitane, nu fi trist/Garda merge înainte/Prin Partidul Comunist” – și au alimentat ura socială, prin practica delațiunii și a mediocritizării culturale, și al programelor media de acutizare a aceste uri în latență, prin punerea în circulație a emoțiilor gregare.

Pe scurt, oamenii cu un teren intelectual și moral precar au fost asmuțiți sistematic, până când au început să vadă dușmanul care trebuie linșat. Se adaugă campaniile orchestrate și punerile în scenă, cum a fost șocantul episod de pe aeroportul din Daghestan, cu oameni deveniți haită, gata să-i sfâșie pe evrei.

Suntem în cel mai periculos scenariu istoric în care ne-am aflat în ultimele decenii, în care cele mai grotești rele devin iar posibile. E ceea ce intuise **Amos Oz**, în interviul pe care mi l-a acordat:

„Acum 70-80 de ani lumea a primit un cadou foarte frumos din partea lui Hitler și a lui Stalin. Nu a fost intenția lor de a ne face acest cadou, dar totuși ni l-au dat: au lăsat în conștiința lumii un șoc atât de puternic, încât pentru mai mult de jumătate de secol mulți oameni au fost foarte rușinați să fie numiți rasiști, să-și manifeste deschis șovinismul, să mai fie revoluționari însetați de sânge. Și asta doar din cauza aceluși șoc cauzat de Hitler și Stalin.

Dar se pare că termenul de valabilitate al cadoului a trecut. Nu mai este relevant pentru noile generații care nu au amintirea aceluși șoc. Iar oamenii devin iar vulnerabili instinctelor până acum reprimate: instinctele naționaliste, xenofobe, antisemite, islamofobe, chiar și cele împotriva femeilor. Pur și simplu, asistăm la revenirea acelor lucruri.

Până acum am avut doar o pauză, un interval de respiro cauzat de acel șoc pe care ni l-au dat Stalin și Hitler. Iată că acel șoc a fost punctul de început al unei relative epoci de aur, cu mai puțină violență ca în trecut, cu mai puține războaie, cu mai puțin rasism, cu mai puțină ură, cu mai puțin

bigotism, cu mai puțin naționalism fanatic. Și iată cum acum toate aceste lucruri se întorc. Mi-e teamă că ele fac parte din natura umană. Într-adevăr, trăim deja într-o lume a fanatismului, sub multe forme: fanatism naționalist, rasist, sexist, religios sau de tipul radicalismului revoluționar”.

Amos Oz

Acest antisemitism visceral, de care era atât de îndurerat Mihail Sebastian, este rezultatul deopotrivă al televiziunilor de linșaj și al populismului fanatic din politica românească, iar la AUR sunt doar proporțiile grotești.

Experimentul răului extrem

Am mai scris despre pericolul dezumanizării, reiau aici, pentru a înțelege unde ne pot duce, nediscriminat, aceste programe ale urii asmuțite.

O profesoară de ciclu primar a făcut un experiment care a devenit celebru pentru mecanismul răului pe care îl expune. A anunțat că elevii cu ochi albaștri sunt cei mai buni și vor fi tratați ca superiori, în vreme ce copiii cu ochi căprui primesc pahare de hârtie și trebuie să poarte gulere albe, ca să știi de la distanță că sunt dintre cei inferiori.

În doar câteva minute, copiii s-au metamorfozat. Cei cu ochi albaștri s-au strâns la un loc și au devenit răutăcioși cu colegii marcați cu gulere albe.

A doua zi, profesoara a intrat în clasă și a anunțat doar atât: Ieri am greșit. De fapt, copiii cu ochi căprui sunt cei mai buni, ei au voie pe terenul de joacă, iar gulerele albe să fie purtate de cei cu ochi albaștri, care sunt mai prejos.

La ani distanță, unul dintre copiii cu ochi albaștri a descris cele două zile: în prima zi, eram nazistul perfect, căutam să fiu rău cu cei care până atunci îmi erau prieteni. A doua zi, când mi-am pus eu gulerul alb, am simțit că lumea îmi este zdruncinată.

Unul dintre cele mai importante lucruri pe care le învățăm ca ființe umane este schimbarea perspectivei, explică cercetătorul în neuroștiințe David Eagleman, cel care analizează și experimentul profesoarei Jane Elliott, dintr-un orașel din Iowa. Era în 1968, la o zi după asasinarea lui Martin Luther King.

Gabriel Liiceanu numește această capacitate de a te pune în locul celui căruia i se întâmplă un rău tranzitivitatea răului. A fi capabil să faci asta e proba că aparții omenirii.

Eagleman explică cu argumente științifice, cum este scanarea creierului, de ce e crucial să înveți despre răul din istorie. Când te pui în locul celui căruia i se face rău, ți se formează noi sisteme cognitive. Când vezi, vederea putând fiind și imaginația, că o persoană suferă, ți se activează propria matrice a durerii și asta produce schimbări în creier, care devin vizibile dacă ești într-un aparat de RMN.

Mai mult, să fii empatic înseamnă și să înțelegi că istoria a avut multe adevăruri false, iar asta te face dacă nu imun, măcar mai puțin dispus să cazi victimă a propagandei.

Un alt experiment arată cât de ușor poate omul care nu și-a educat mintea și care nu a primit informațiile despre atrocitățile din istorie să fie atras de partea răului.

Să ne imaginăm un om într-un scanograf și căruia i se arată pe un ecran șase mâini identice, cu o excepție, fiecare are lipită o etichetă: creștin, evreu, ateu, musulman, hindus și scientolog. Pe rând, în fiecare mână este înfipt un ac. Creierul reacționează diferit dacă mâna e din acel grup (eticheta) cu care omul din scanograf se identifică. Un singur cuvânt, o etichetă și capacitatea de a te pune în locul celui care suferă, adică empatia, se transformă.

De aceea, temelia oricărei puteri politice malefice, de tipul nazismului, comunismului, sârbismului din epoca Miloșevici, conține mereu aceste două elemente:

Endogrupul – naționalismul definit etnic, de pildă;

Dezumanizarea exogrupului – cei care nu sunt din grupul tău devin obiecte. Chiar și asta a fost demonstrată științific: o cercetătoare olandeză, Lasana Harris, a urmărit schimbările care se produc în ceea ce numește rețeaua socială a creierului (mai ales în cortexul prefrontal mediu, regiune care devine activă atunci când avem de-a face cu ființe umane și rămâne inactivă când vedem sau ne gândim la obiecte). Când oamenilor li se arătau fotografii cu oameni ai străzii, de exemplu, regiunea rămânea inactivă. Adică oamenii străzii nu erau percepuți ca ființe umane, fuseseră dezumanizați și de aici capacitatea de a trece pe lângă ei, fără a-i vedea sau empatiza cu ei.

„Educația are un rol esențial în prevenirea genocidului. Doar înțelegând înclinația neurală de a forma endogrupuri și exogrupuri – și manevrele standard folosite de propagandă pentru a accesa această înclinație – putem spera că vom împiedica

dezumanizarea, care duce la atrocități în masă.,,

David Eagleman

În lipsa educației, adică a informațiilor pe care copiii le primesc, și în prezența unei platforme politice de propagandă și manipulare, genocidul a putut fi repetat în istorie.

Pentru că în anii 1990, când se știau dimensiunea atrocităților naziste și cruzimea comunismului, puțini s-ar fi gândit că oroarea care îi transformă pe unii în criminali și pe ceilalți în victime mai e posibilă. Și, totuși, a fost. Masacrul de la Srebrenica rămâne una dintre cele mai mari abdicări de la umanitate și s-a petrecut pentru că oamenii au fost intoxicați, manipulați și asmuțiți contra celorlalți, diferiți.

„Nu ar fi putut să rănească o muscă”, își intitulează Slavenka Drakulic una dintre cărțile în care merge pe urma transformării omului în criminal. Un tânăr liniștit, un vecin bun, care sărea în ajutorul bătrânilor, a devenit peste noapte un criminal de război, un instrument folosit de un regim politic malefic. Victimele lui? Vecinii de pe stradă. Bătrânii pe care îi ajută. Femeile. Copiii.

Îi numim pe acei criminali “monștri”, adică nu mai sunt ființe umane pentru noi. Asta e doar un mecanism de auto-apărare.

„Oamenii nu vor să se întrebe: dar dacă eu eram în locul lui, ce făceam? Preferăm să adoptăm poziții morale, deciziile astea ni se par foarte străine, dar totul pornește de fapt de la decizii pe care le luăm în fiecare zi. Auziți la știri despre refugiații sirieni, despre cum la ei e război, despre faptul că sunt musulmani și brusca luați decizia să nu mai

mergeți la spălătoria din colț, care e a unui sirian. Scara la care se formează aceste decizii este, de fapt, una foarte mică.”

Slavenka Drakulic

De aceea, e atât de importantă claritatea intelectuală, care ne spune să nu resemantizăm realitățile: Hamas rămâne o grupare teroristă, asta neînsemnând că nu e reală cauza palestiniană. Din contră, chiar.

**

HAMAS= ISIS. Agenda lor este cucerirea Europei și instalarea unui Califat al groazei din Africa la vest până la Iran la Est. Israelul are misiunea de a stăvili fanatismul sălbatic care s-a declanșat acum la 7 oct. NR

* Senior Journalist/Foreign Affairs Editor at SpotMedia.ro; Save the Children Romania